

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت

قابل استفاده:

داوطلبان کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی با
گرایش‌های مختلف

تألیف:

دکتر محسن فرم‌پینی فراهانی
عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران

بهار ۸۴

فرمehنی فراهانی، محسن، ۱۳۴۳-

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت ویژه: داوطلبان کارشناسی ارشد
رشته علوم تربیتی با گرایش های مختلف / تألیف محسن فرمehنی
فراهانی. -- تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تهران، انتشارات، ۱۳۸۴
۱۶ و ۲۲۲ ص: جدول.

ISBN: 964 - 8171 - 56 - 4

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. دانشگاهها و مدارس عالی -- ای ان -- آزمونها. ۲. آموزش و
پرورش -- فلسفه -- آزمونها و تمرینها (عالی) الف. سازمان انتشارات
جهاد دانشگاهی (دانشگاه تهران). ب. عنوان.

۳۷۸/۱۶۶۴

LB ۲۲۵۳ ۴۶ الف

م ۸۴-۱۰۸۰۰

کتابخانه ملی ایران

نام کتاب: اصول و فلسفه تعلیم و تربیت • مولف: دکتر محسن فرمehنی فراهانی

طراح جلد: مریم نوروزنیا • لیتوگرافی: آبرنگ

چاپ: شرکت آثار برتر چاپ • نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۸۴ • شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه • قیمت: ۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۸۱۷۱-۵۶-۴ • ISBN: 964 - 8171 - 56 - 4

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی شعبه واحد تهران

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۶-۱۳۱۲۵

تلفن: ۶۶۳۱۸۳۹۹-۶۶۳۴۳۶۸-۶۶۹۵۴۳۶۸

تلفن مرکز پخش: ۶۱۱۱۳۲۵۴ • تلفکس: ۶۶۳۹۵۶۹۹

بنام خدا

جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران با هدف ارتقاء توانمندیهای عمومی جامعه، گستره وسیعی از آموزشهای عمومی و تخصصی را برگزار می‌نماید. در این راستا و با توجه به نیاز روز افزون فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی برای کسب آمادگی شرکت در آزمون کارشناسی ارشد، بیش از ۱۵ سال است که اقدام به برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون کارشناسی ارشد نموده و تا کنون بیش از ۳۰ دوره را برگزار نموده است.

با توجه به اینکه این دوره‌ها فقط در تهران برگزار می‌شود، بر آن شدیم تا با انتشار کتب آموزشی مناسب در این زمینه، امکان بهره‌مندی کلیه فراگیران را در نقاط مختلف کشور از این آموزشها فراهم آوریم.

هم اکنون تعداد زیادی از کتب تخصصی در این زمینه، توسط همکاران و مدرسین این جهاد در دست تالیف و چاپ می‌باشد که به یاری خداوند به مرور منتشر شده و در دسترس عموم قرار خواهد گرفت.

همچنین آزمونهای الکترونیکی با استفاده از سیستم پیشرفته در این زمینه طراحی شده است که متقاضیان می‌توانند برای کسب آمادگی بیشتر جهت شرکت در آزمون، از طریق شرکت در آزمونهای اینترنتی خود را آزموده و نقاط ضعف خود را برطرف نمایند. ارائه سوالات تستی، شمارش معکوس زمان برای پاسخگویی، بانک سوالات غنی و نیز آگاهی داوطلب از امتیاز کسب نموده بصورت زنده از خصوصیات این سیستم است که توسط آموزش جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران طراحی شده است. جهت آشنایی بیشتر و بهره‌مندی از خدمات این سیستم می‌توانید به آدرس اینترنتی www.cel.ir مراجعه نمایید.

در راستای خدمات آموزشی ذکر شده، کتاب حاضر که توسط جناب آقای دکتر محسن فرمehینی فراهانی از مدرسین دوره‌های آمادگی آزمون کارشناسی ارشد این جهاد و با تلاش و پیگیری همکارانمان در جهاد دانشگاهی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران فراهم آمده است، تقدیم علاقمندان می‌گردد. ضمن تشکر از مولف گرامی کتاب، خواهشمند است هر گونه نظر و پیشنهاد خود را در این زمینه به آدرس الکترونیکی Education@Jahat.Ir ارسال فرمایید.

سیدعزیز آشنا

معاون آموزشی جهاد دانشگاهی

دانشگاه تهران

مقدمه مولف

در سال های اخیر در راستای سیاست گسترش تحصیلات تکمیلی به تعداد گرایش های رشته علوم تربیتی بویژه در سطح کارشناسی ارشد افزوده شده است و سال به سال نیز به سیل مشتاقان به تحصیل در این رشته افزوده می شود. در این میان یکی از دروس مهم و تاثیر گذار برای قبولی در رشته های مختلف علوم تربیتی درس « اصول و فلسفه تعلیم و تربیت » است. این درس برای قبولی در رشته های برنامه ریزی آموزشی و درسی، مدیریت آموزشی، آموزش بزرگسالان، تحقیقات آموزشی و تاریخ فلسفه تعلیم و تربیت ضریب ۲ دارد.

به منظور دستیابی دانشجویان گرامی به یک منبع مطمئن و قابل اعتماد در این زمینه، نگارنده مجموعه حاضر را که حاصل سالها تدریس در دانشگاه و همچنین تدریس در کلاس های آمادگی کارشناسی ارشد جهاد دانشگاهی دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی می باشد، تهیه کرده است. از ویژگیهای این اثر حاضر این است که در ابتدای هر فصل «دورنمای» آن آمده است که نگاهی کلی و گشتالتی به مباحث طرح شده در هر فصل را نشان می دهد سپس محتوای هر فصل به شکل منظم و دسته بندی شده در قالب طرح شبکه مغزی به نحوی ارائه شده است که یادگیری و به خاطر سپاری مطالب را افزایش دهد. در انتهای هر فصل سؤالات کارشناسی ارشد دولتی و آزاد طی سالهای مختلف (۱۳۷۲ تا ۱۳۸۴) همراه با پاسخنامه آمده است. تعدادی از سؤالات که در سالهای قبل جزء سؤالات امتحانی نبوده است ولی از اهمیت برخوردار است تحت عنوان سؤالات «نگارنده» ارائه شده است.

این کتاب علاوه بر یک منبع مطمئن برای آزمون کارشناسی ارشد، می تواند به عنوان منبع درسی برای دانشجویان رشته علوم تربیتی برای درس «فلسفه تعلیم و تربیت» و مورد استفاده قرار گیرد، چرا که ضمن بودن مطالب با سرفصل این درس در مقطع کارشناسی مطابقت دارد. در انتها لازم است مراتب تشکر و قدردانی خود را از جناب آقای محمدعلی گودرزی (مدیر محترم جهاد دانشگاهی دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی) و جناب آقای سیدرفیع موسوی (مسئول آموزش جهاد دانشگاهی دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی) ابراز دارم و توفیق انجام خدمات فرهنگی و علمی بیشتر برای ایشان از خداوند متعال خواستارم.

با آرزوی توفیق برای کلیه دانش پژوهان

دکتر محسن فرمehنی فراهانی

بهار ۱۳۸۴

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مفهوم فلسفه

- ۱۹ - تعریف فلسفه از چند صاحب‌نظر و فیلسوف
- ۲۰ - سیر تحول فلسفه
- ۲۱ - تفاوت علم و فلسفه (تفاوت‌های دریافت‌های علمی و فلسفی)
- ۲۲ - موضوعات و مسائل مورد بحث فلسفه
- ۲۳ - بخش‌های عمده فلسفه یا موضوعات اصلی فلسفه
- ۲۵ - وجوه فلسفه
- ۲۶ - کار فیلسوفان
- ۲۶ - فعالیت‌های تحقیقی فیلسوف
- ۲۷ - سئوالات فصل (۱)
- ۲۳ - پاسخنامه فصل (۱)

فصل دوم: تعلیم و تربیت

- ۳۷ - خصوصیات تعریف تعلیم و تربیت از دیدگاه دکتر شریعتمداری
- ۳۷ - تربیت و مفاهیم مشابه
- ۳۸ - تعریف تعلیم و تربیت از چند صاحب‌نظر
- ۳۹ - نظر دیوئی درباره پاره‌ای از تعاریف تعلیم و تربیت
- ۴۱ - تعاریف اساسی از تعلیم و تربیت
- ۴۳ - سئوالات فصل (۲)
- ۴۶ - پاسخنامه فصل (۲)

فصل سوم: اصول تعلیم و تربیت

- ۴۸ - تعریف اصل
- ۴۸ - خصوصیات اصل از نظر دکتر هوشیار
- ۴۸ - اصول تعلیم و تربیت از نظر هوشیار
- ۵۲ - اصول تعلیم و تربیت از نظر دکتر شریعتمداری
- ۵۳ - اصول تعلیم و تربیت جان دیوئی
- ۵۶ - سؤالات فصل (۳)
- ۶۴ - پاسخنامه فصل (۳)

فصل چهارم: رابطه فلسفه با تعلیم و تربیت

- ۶۷ - فلسفه تعلیم و تربیت
- ۶۸ - ویژگیهای فلسفه جدید آموزش و پرورش
- ۶۹ - ترکیبهای مختلف ارتباط فلسفه با آموزش و پرورش
- ۶۹ - فلسفه و آموزش و پرورش
- ۶۹ - فلسفه در تعلیم و تربیت
- ۷۰ - فلسفه برای تعلیم و تربیت
- ۷۰ - فلسفه تعلیم و تربیت
- ۷۱ - وجوه فلسفه آموزش و پرورش
- ۷۲ - سؤالات فصل (۴)
- ۷۵ - پاسخنامه فصل (۴)

فصل پنجم: مسائل اساسی فلسفه تعلیم و تربیت

- ۷۸ - واقعیت جهان یا متافیزیک
- ۷۸ - معرفت و مسائل مربوط به آن
- ۷۸ - تعریف معرفت
- ۷۸ - ویژگیهای معرفت

۷۹	- معرفت و امر خارجی
۸۰	- تشکیل معرفت
۸۰	- انواع معرفت
۸۱	- منابع معرفت
۸۳	- حقیقت و اقسام آن
۸۴	- ملاک تشخیص حقیقت
۸۵	- ارزش شناسی
۸۵	الف- ماهیت ارزشها
۸۶	ب- اقسام ارزشها
۸۷	ج- ماهیت قضایای ارزشی
۸۹	- سئوالات فصل (۵)
۹۴	- پاسخنامه فصل (۵)

فصل ششم: ایده آلیسم و تعلیم و تربیت

۹۷	- ویژگیهای کلی ایده آلیسم
۹۸	- هستی شناسی پندارگرایان (ایده آلیستها)
۹۹	- معرفت شناسی ایده آلیستی
۹۹	- ارزش شناسی ایده آلیسم
۱۰۰	- ایده آلیسم و آموزش و پرورش
۱۰۰	- هدف آموزش و پرورش
۱۰۰	- معلم و آموزش
۱۰۱	- روش تدریس
۱۰۱	- برنامه درسی
۱۰۲	- فیلسوفان معروف این مکتب
۱۰۲	- سقراط
۱۰۳	- افلاطون
۱۰۵	- آگوستین قدیس

۱۰۵	- سن توماس اکویناس
۱۰۶	- دکارت
۱۰۷	- کانت
۱۰۸	- فیخته (فیخته)
۱۰۹	- هگل
۱۰۹	- شوپنهاور
۱۱۰	- بارکلی
۱۱۰	- برادلی
۱۱۱	- برگسون
۱۱۱	- باتلر
۱۱۲	- فروبل
۱۱۴	- سئوالات فصل (۶)
۱۲۱	- پاسخنامه فصل (۶)

فصل هفتم: رئالیسم و تعلیم و تربیت

۱۲۴	- هستی شناسی واقع گرایان
۱۲۵	- واقع گرایی عقلی یا قدیمی
۱۲۶	- واقع گرایی طبیعی یا علمی
۱۲۷	- شناخت شناسی واقع گرایان
۱۲۷	- ارزش شناسی رئالیسم
۱۲۸	- واقع گرایی اسلامی
۱۲۸	- تربیت از نظر رئالیسم
۱۲۸	- هدف آموزش و پرورش
۱۲۹	- معلم رئالیسم
۱۲۹	- روش های تدریس رئالیسم
۱۳۰	- برنامه درسی رئالیسم
۱۳۱	- فیلسوفان و مربیان رئالیسم

۱۳۱	- ارسطو
۱۳۲	- ژان آموس کمینوس
۱۳۴	- جان لاک
۱۳۶	- هربارت
۱۳۷	- هربرت اسپنسر
۱۳۹	- برودی
۱۴۰	- وایتهد
۱۴۱	- رئالیسم مذهبی (خدا باورانه) یا تومیسم
۱۴۳	- سئوالات فصل (۷)
۱۵۱	- پاسخنامه فصل (۷)

فصل هشتم: طبیعت گرای و تعلیم و تربیت

۱۵۴	- هستی شناسی طبیعت گرایان
۱۵۴	- شناخت شناسی طبیعت گرایان
۱۵۵	- ارزش شناسی طبیعت گرایان
۱۵۵	- آموزش و پرورش طبیعت گرایان
۱۵۵	الف - معلم و شاگرد
۱۵۶	ب - برنامه درسی
۱۵۶	ج - هدف آموزش و پرورش
۱۵۷	- مربیان و صاحب نظران طبیعت گرا
۱۵۷	۱- هابز
۱۵۷	۲- هربرت اسپنسر
۱۵۸	۳- پستالوزی
۱۵۹	۴- ژان ژاک روسو
۱۶۲	- سئوالات فصل (۸)
۱۶۶	- پاسخنامه فصل (۸)

فصل نهم: پراگماتیسم و تعلیم و تربیت

- ۱۶۸- ریشه‌های فرهنگی پراگماتیسم
- ۱۶۹- خلاصه‌ای از افکار و عقاید پیرامون پراگماتیسم
- ۱۷۰- هستی‌شناسی پراگماتیسم
- ۱۷۱- شناخت‌شناسی عمل‌گرایان
- ۱۷۱- ارزش‌شناسی عمل‌گرایان
- ۱۷۲- تعلیم و تربیت عمل‌گرایان
- ۱۷۳- روش تدریس
- ۱۷۴- خلاصه دیدگاه‌های تربیتی عمل‌گرایان
- ۱۷۵- نقد تربیت عمل‌گرایان
- ۱۷۶- مربیان و صاحب‌نظران پراگماتیسم
- ۱۷۶- چارلز پیرس
- ۱۷۶- ویلیام جمیز
- ۱۷۷- جان دیوئی
- ۱۷۸- هدف آموزش و پرورش از نظر دیوئی
- ۱۷۹- روش آموزش و پرورش
- ۱۷۹- ویژگی‌های تعلیم و تربیت از نظر دیوئی
- ۱۷۹- اصول مربوط به سازمان مواد درسی
- ۱۸۱- سئوالات فصل (۹)
- ۱۸۹- پاسخنامه فصل (۹)

فصل دهم: پیشرفت‌گرایی و بازسازی‌گرایی

- ۱۹۲- پیشرفت‌گرایی
- ۱۹۳- وظیفه مربی
- ۱۹۴- برنامه درسی
- ۱۹۴- مربیان و صاحب‌نظران پیشرفت‌گرا

۱۹۴	- جان دیوئی
۱۹۴	- ماریامونته سوری
۱۹۵	- پارکر
۱۹۵	- دکرولی
۱۹۵	- کلایارد
۱۹۵	- ماکارنکو
۱۹۵	- کیلپاتریک
۱۹۶	- بازسازی گرای
۱۹۷	- پیشگامان معروف بازسازی گرای
۱۹۷	- جرج کاوتنز (کاوتنس)
۱۹۷	- تئودور براملد
۱۹۸	- هارولدراگ
۱۹۹	- انتقادات وارد به بازسازی گرای
۲۰۰	- سئوالات فصل ۱۰
۲۰۳	- پاسخنامه فصل ۱۰

فصل یازدهم: بنیادگرایی، پایدارگرایی و آموزش و پرورش

۲۰۶	- بنیادگرایی
۲۰۸	- پایدارگرایی
۲۰۹	- اصول اساسی پایدارگرایی
۲۱۰	- شباهت و تفاوت میان بنیادگرایی و پایدارگرایی
۲۱۱	- سئوالات فصل ۱۱
۲۱۳	- پاسخنامه فصل ۱۱

فصل دوازدهم: اگزستانسپالیسم و تعلیم و تربیت

۲۱۷	- ماهیت انسانی
۲۱۷	- احساس مسئولیت

۲۱۷	معرفت شناسی اگزیستانسیالیسم
۲۱۸	نظریه ارزشی اگزیستانسیالیسم
۲۱۸	ویژگی‌های کلی اگزیستانسیالیسم
۲۱۹	تعلیم و تربیت اگزیستانسیالیسم
۲۱۹	مفهوم تعلیم و تربیت
۲۱۹	هدف آموزش و پرورش
۲۱۹	روش‌های تفریس
۲۱۹	برنامه درسی
۲۲۰	پیشروان و صاحب‌نظران اگزیستانسیالیسم
۲۲۰	کی یرکیگارد
۲۲۰	ژان پل سارتر
۲۲۰	گابریل مارسل
۲۲۱	مارتین بابر
۲۲۱	نیل
۲۲۱	مارتین هایدگر
۲۲۱	یاسپرس
۲۲۲	نیچه
۲۲۳	سؤالات فصل ۱۲
۲۲۶	پاسخنامه فصل ۱۲

فصل سیزدهم: فلسفه تحلیلی و تعلیم و تربیت

۲۲۸	ویژگی‌های کلی فلسفه تحلیلی
۲۲۹	معرفت‌شناسی و فلسفه تحلیلی
۲۲۹	نظریه ارزشی در فلسفه تحلیلی
۲۲۹	خاستگاه‌های فلسفه تحلیلی
۲۳۰	رابطه فلسفه تحلیلی با تعلیم و تربیت
۲۳۰	پیشگامان و صاحب‌نظران فلسفه تحلیلی

۲۳۰	-----	جی. ای. مور
۲۳۱	-----	ویتگنشتاین
۲۳۱	-----	برتراند راسل
۲۳۳	-----	آلفرد جوئلز آیر
۲۳۴	-----	گیلبرت رایل
۲۳۵	-----	سئوالات فصل ۱۳
۲۳۸	-----	پاسخنامه فصل ۱۳

فصل چهاردهم: فلسفه تربیتی اسلام

۲۴۱	-----	هستی‌شناسی اسلامی
۲۴۲	-----	انسان از دیدگاه اسلام
۲۴۲	-----	اصول کلی اسلام
۲۴۳	-----	شناخت‌شناسی اسلام
۲۴۴	-----	ارزش‌شناسی اسلام
۲۴۵	-----	تربیت در اسلام
۲۴۵	-----	هدف‌های تربیتی اسلام
۲۴۷	-----	روش‌های تربیتی اسلام
۲۴۷	-----	فلیسوفان تربیتی اسلام
۲۴۷	-----	ابن سینا
۲۴۹	-----	فارابی (معلم ثانی)
۲۵۱	-----	مسکویه (ابن مسکویه)
۲۵۲	-----	امام محمدغزالی
۲۵۴	-----	خواجه نصیرالدین طوسی
۲۵۶	-----	ابن خلدون
۲۵۸	-----	شهاب الدین سهروردی
۲۵۸	-----	ملاصدرا
۲۶۰	-----	سئوالات فصل ۱۴

پاسخنامه فصل ۱۴ ----- ۲۶۴

ضمائم:

۲۶۵ ----- مقایسه اهداف تعلیم و تربیت در مکاتب مختلف فلسفی

۲۶۶ ----- مقایسه روش‌های تدریس در مکاتب مختلف فلسفی

۲۶۷ ----- مقایسه نقش معلم در مکاتب مختلف فلسفی

۲۶۸ ----- مقایسه تأکیدات برنامه درسی در مکاتب مختلف فلسفی

منابع ----- ۲۶۹